

**TAM-Omgevingsplan,
Facetplan Archeologie
Gemeente Westerkwartier**

Vastgesteld

Opdrachtgever:	Gemeente Westerkwartier
Rapportnummer:	RB 30.364
Datum vrijgave:	Januari 2026
Opsteller:	Dhr. M. Beek

Inhoudsopgave

.....	1
1	HOOFDSTUK 1 INLEIDEND HOOFDSTUK
1.1	Inleiding.....
1.2	Ligging plangebied.....
1.3	Leeswijzer
2	HOOFDSTUK 2 BELEIDSKADER
2.1	Rijksbeleid.....
2.2	Provinciaal beleid.....
2.3	Gemeentelijk beleid
3	HOOFDSTUK 3 ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID
4	HOOFDSTUK 4 JURIDISCHE VORMGEVING
4.1	Wijziging omgevingsplan
4.1.1	<i>Omgevingsplan van rechtswege.....</i>
4.1.2	<i>Toepassing TAM-IMRO</i>
4.1.3	<i>Werkingsgebied</i>
5	HOOFDSTUK 5 FINANCIËEL-ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID
5.1	Participatie
5.2	Maatschappelijke uitvoerbaarheid
5.3	Economische uitvoerbaarheid

1 Hoofdstuk 1 Inleidend hoofdstuk

1.1 Inleiding

Sinds 2014 beschikt de gemeente Westerkwartier (toentertijd de samen optrekkende gemeenten Zuidhorn, Leek, Grootegast en Marum) over een gedetailleerde archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. Deze kaarten zijn destijds opgesteld door Vestigia BV (Van Heeringen et al., 2014).

Medio 2024 blijkt dat de kaarten verschillende tekortkomingen hebben, waarna de gemeente Westerkwartier besloot de kaarten te herzien. De tekortkomingen betreffen de wijze waarop bodemkundige/ geomorfologische eenheden naar archeologische verwachtingen zijn omgezet in combinatie met de mate van detaillering c.q. schaalgrootte van de kaarten. Daarbij speelt ook het integreren van recent onderzoek en kaarten, waaronder paleo-geografische kaarten en hoogtekaarten van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) een rol. Ook zijn de Archeologische monumenten (AMK-terreinen) en andere vindplaatsen in veel gevallen 1 op 1 overgenomen uit Archis, wat inhoudt dat de begrenzingen veelal administratief zijn. De doelen van het onderzoek ten behoeve van de herziene kaarten kunnen dan ook als volgt geformuleerd worden:

- Toepassing van een hoge mate van detaillering met gebruik van gedetailleerde bodemkaarten en het AHN3;
- Recent onderzoek en recent kaartmateriaal gebruiken bij het opstellen van de archeologische verwachtingen;
- AMK-terreinen en eventuele andere vindplaatsen afbakenen met daarvoor geschikte tools, zoals het AHN;
- Bij het opstellen van de kaart rekening houden met de (nieuwe) Omgevingswet;
- Voor het deel van de voormalige gemeente Winsum is in het verleden ook een archeologische verwachtingskaart opgesteld. Deze kaart dient geïntegreerd te worden in de nieuw op te stellen verwachtingskaart Westerkwartier.

Aan de hand van voorgenoemde aanpassingen en aanvullingen kan de gemeente onder de Omgevingswet beschikken over een actuele archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. Het is van belang om te realiseren dat deze kaarten niet voortbouwen op de oude kaarten, maar nieuw gegenereerde bestanden zijn. Het betreft een herziening van de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart in strikte zin, dus de kaarten zelf, en daarmee onvermijdelijk ook van de kaarten waarop deze kaarten gebaseerd zijn: de archeologische bronnenkaart en de landschaps- en archeologische verwachtingskaart.

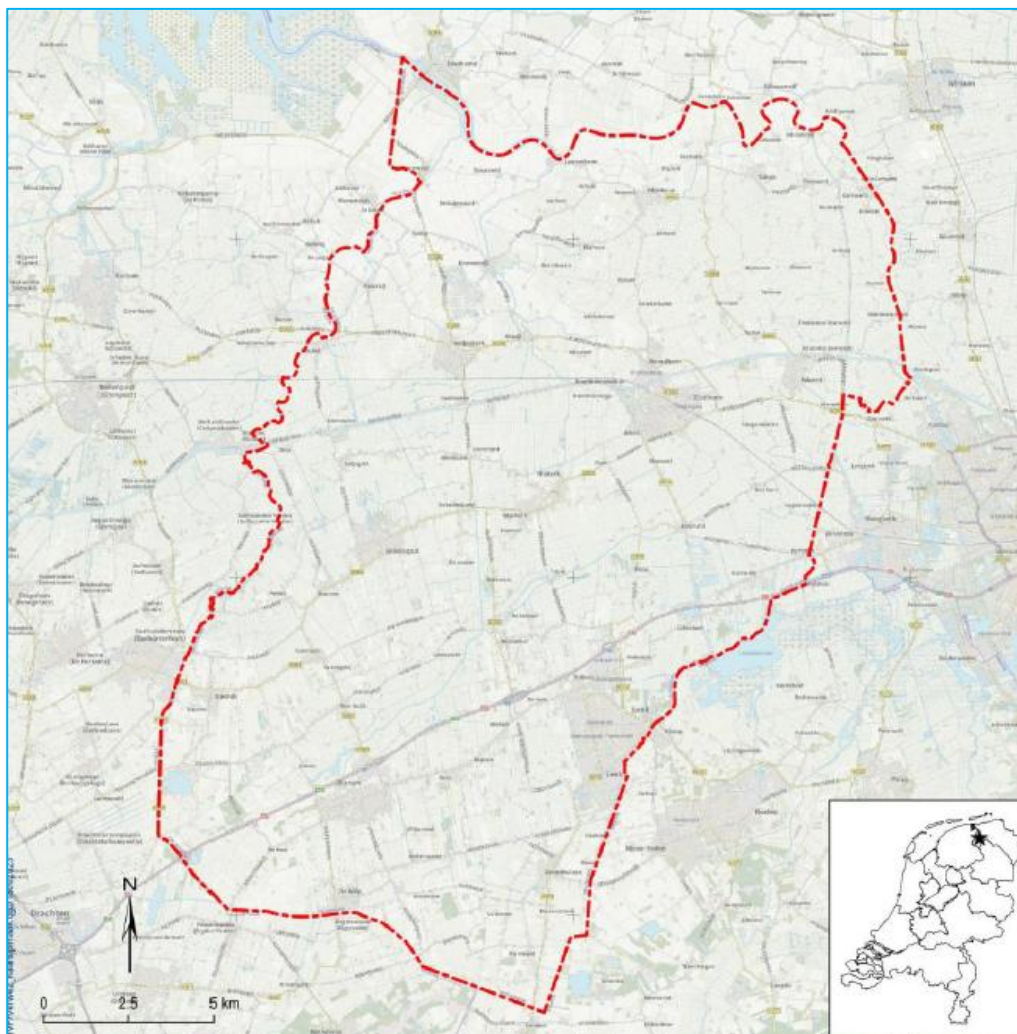
Met de inventarisatie in het beleidsdocument is in kaart gebracht welke (verwachte) archeologische waarden in de gemeente Westerkwartier aanwezig zijn. Om deze waarden te beschermen en volwaardig mee te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen, dienen deze een planologische vertaling te krijgen. Voorliggend plan omvat deze planologische vertaling van het archeologiebeleid van de gemeente Westerkwartier.

Het TAM-Omgevingsplan Archeologie is een zogenaamd 'Facetplan'. Hiermee is het mogelijk om meerdere bestemmingsplannen tegelijkertijd op één of meerdere punten te wijzigen zodat deze overeenkomen met het actuele beleid. Met voorliggend plan wordt het aspect 'Archeologie' herzien/aangevuld. Dit TAM-Omgevingsplan geldt voor alle

onherroepelijke en vastgestelde bestemmingsplannen en Omgevingsplannen van de gemeente Westerkwartier.

1.2 Ligging plangebied

Het plangebied omvat de gronden gelegen binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Westerkwartier. Navolgende afbeelding geeft hiervan een indicatie.

1.3 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 stilgestaan bij het beleid. Hoofdstuk 3 gaat in op de economische uitvoerbaarheid van het plan. In hoofdstuk 4 is een juridische planbeschrijving gegeven. Tot slot gaat hoofdstuk 5 in op de planologische procedure.

2 Hoofdstuk 2 Beleidskader

2.1 Rijksbeleid

Bij het beschermen van cultureel erfgoed in het omgevingsplan moet de gemeente rekening houden met bepaalde uitgangspunten. Er moet rekening worden gehouden met het behoud van cultureel erfgoed en werelderfgoed. Ook kan de gemeente in het belang van archeologische monumentenzorg regels stellen over archeologisch onderzoek.

Ten aanzien van rijksmonumenten geldt dat deze vanuit het Rijk worden geregeld. Het Rijk beschermt rijksmonumenten met algemene regels die het beschadigen, vernielen en verwaarlozen van rijksmonumenten verbieden. Verder zijn activiteiten met betrekking tot een rijksmonument alleen mogelijk met een omgevingsvergunning. De rijksregels voor rijksmonumenten staan in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) bij de algemene regels voor cultureel erfgoed (hoofdstuk 13). In het omgevingsplan mogen geen regels worden opgenomen die al in de rijksregelgeving staan. Rijksmonumenten worden daarom niet in dit gemeentelijke TAM-Omgevingsplan voor het onderdeel archeologie meegenomen. Dit betekent dat een 'wit gebied' op de verbeelding niet automatisch inhoudt dat het is vrijgegeven. Het kan ook inhouden dat het om archeologische rijksmonument gaat. Bij aanvragen omgevingsvergunning of anderszins moet dit altijd via het rijksmonumentenregister gecheckt worden.

Regels aan archeologisch onderzoek in het omgevingsplan

De gemeente moet bij het vaststellen van het omgevingsplan rekening houden met het belang van het behoud van cultureel erfgoed. Hieronder vallen ook bekende of aantoonbaar te verwachten archeologische monumenten. Dit staat in artikel 5.130 lid 1 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). De gemeente kan in het belang van archeologische monumentenzorg regels stellen in het omgevingsplan over archeologisch onderzoek.

Regels aan archeologisch onderzoek

De gemeente kan lokale regels stellen over archeologisch onderzoek (artikel 5.130 lid 3, 4 en 5 Bkl). Dit kan de gemeente doen om archeologische monumenten in de bodem te beschermen of om ze deskundig te laten opgraven. Het archeologisch onderzoek kan verschillende vormen aannemen. Voorbeelden zijn:

- archeologische begeleiding van baggerwerkzaamheden;
- graven van proefsleuven of grootschalige opgraving

Om inhoudelijk de regie te voeren kan de gemeente eisen stellen aan dit onderzoek. Zo kan de gemeente bijvoorbeeld regelen dat lokale onderzoeksthema's meer aandacht krijgen of lokale vrijwilligers betrokken worden bij het onderzoek.

Gebieden met lagere verwachtingswaarde

In gebieden met een lage verwachtingswaarde kan de gemeente kiezen om een grotere vrijgestelde oppervlakte vast te leggen in het omgevingsplan. Dit om te voorkomen dat de gemeente een initiatiefnemer belast met het doen van archeologisch onderzoek dat naar verwachting niet of nauwelijks zinvol is. De mate van vrijstelling is afhankelijk van de archeologische verwachtingswaarde van het gebied. Daarom zal de gemeente de vrijstelling ook met archeologisch-inhoudelijke redenen moeten onderbouwen.

2.2 Provinciaal beleid

In de Omgevingsverordening heeft de provincie Groningen opgenomen dat bij de vaststelling van een Omgevingsplan de gemeente onder meer dient te voldoen aan de in de artikelen 3:2 en 3:46 van de Algemene wet bestuursrecht neergelegde algemene beginselen van behoorlijk bestuur, die inhouden dat een bestuursorgaan een besluit zorgvuldig voorbereidt en deugdelijk motiveert. Het gaat daarbij onder meer om belangen van archeologische waarden. De uitkomst van ingestelde onderzoeken en van de op basis daarvan te maken belangenafweging moet in de plantoelichting worden verantwoord. Voorliggend TAM-Omgevingsplan betreft de juridisch-planologische uitwerking van de door RAAP opgestelde nieuwe archeologische verwachtingskaart gemeente Westerkwartier en bevat de bedoelde belangenafweging ten aanzien van archeologische waarden.

2.3 Gemeentelijk beleid

Doel van de geactualiseerde archeologische verwachtingenkaart was het wegwerken van een aantal tekortkomingen van de oude verwachtings- en beleidsadvieskaart die in 2014 is opgesteld. Aan de hand van gedetailleerde bodemkaarten en het AHN3 is een hogere mate van detaillering gecreëerd wat de landschappelijke onderlegger betreft. Ook is recent onderzoek en recent kaartmateriaal gebruikt en geraadpleegd bij het opstellen van de archeologische verwachtingen. Verder zijn de contouren van aanwezige AMK-terreinen en eventuele andere vindplaatsen afgebakend op basis van beschikbare bronnen. Tot slot is het voormalige deel van Middag-Humsterland dat voorheen bij de gemeente Winsum hoorde in de nieuwe kaarten geïntegreerd als onderdeel van de gemeente Westerkwartier.

Op de archeologische waarden- en verwachtingenkaart of inventarisatiekaart zijn alle bekende en aantoonbaar te verwachten archeologische waarden opgenomen. Met 'aantoonbaar' wordt bedoeld dat de verwachting gebaseerd is op relevante bodemkundige, archeologische en/of historische informatie. Om aan te sluiten bij het concept van de genoemde handleiding zijn de geïnterpreteerde archeologische waarden ingedeeld naar periode en complextype.

Het RAAP-rapport, die tevens als bijlage bij dit TAM-Omgevingsplan is gevoegd, vormt de toelichting op de werkwijze voor de archeologische waarden- en verwachtingskaart (inventarisatiekaart) en het bijbehorende beleidsvoorstel voor de gemeente Westerkwartier. Zoals gezegd worden Rijksmonumenten hier niet in meegenomen.

In dit TAM-Omgevingsplan Facetplan Archeologie, is dit beleid vertaald in bestemmingsplanregels.

3 Hoofdstuk 3 Economische uitvoerbaarheid

Het Facet Omgevingsplan maakt geen nieuwe bouw-ontwikkelingen mogelijk. Het plan leidt daarom ook niet tot kosten en kan dus als economisch uitvoerbaar geacht worden. Het is niet noodzakelijk om een exploitatieplan of een overeenkomst over kostenverhaal op te stellen.

4 Hoofdstuk 4 Juridische vormgeving

4.1 Wijziging omgevingsplan

4.1.1 Omgevingsplan van rechtswege

Op 1 januari 2024 is het omgevingsplan van rechtswege ontstaan. Dit omgevingsplan bestaat uit alle ruimtelijke plannen, waaronder TAM-omgevingsplannen en wijzigingsplannen, en uit de Bruidsschat die de gemeente van het Rijk heeft ontvangen. In deze Bruidsschat zitten onder meer regels voor milieubelastende activiteiten en bouwactiviteiten. Ook twee bodemkaarten en de hogere waarde besluiten maken deel uit van het omgevingsplan van rechtswege. Gemeenten krijgen tot 1 januari 2032 de tijd om het omgevingsplan van rechtswege en andere regels over de fysieke leefomgeving om te zetten naar een nieuw omgevingsplan. Op grond van artikel 2.4 en 22.6 van de Omgevingswet kan de gemeenteraad het omgevingsplan van rechtswege (laten) wijzigen.

4.1.2 Toepassing TAM-IMRO

De Omgevingswet integreert wetgeving en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. Het DSO ondersteunt bij de uitvoering van de wet en bestaat uit lokale systemen van overheden en de landelijke voorziening (DSO-LV), zoals Regels op de kaart en het Omgevingsloket. Er zijn tijdelijke alternatieve maatregelen (TAMs) ontwikkeld voor organisaties die nog geen gebruik kunnen maken van lokale of landelijke onderdelen van het DSO. Een van deze TAMs is TAM-IMRO. Bij TAM-IMRO wordt het omgevingsplan gewijzigd via de - onder de Wet ruimtelijke ordening gebruikte - IMRO-standaard (Informatiemodel Ruimtelijke Ordening) en de voorziening ruimtelijkeplannen.nl.

Het gebruik van TAM-IMRO is toegestaan tot en met 31 december 2025. Als het ontwerp van een TAM-IMRO omgevingsplan uiterlijk 31 december 2025 ter inzage is gelegd, mag het ook na 1 januari 2026 worden afgemaakt met TAM-IMRO. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Klimaat geeft aan dat TAM-IMRO plannen uiterlijk voor 1 januari 2032 moeten worden omgezet naar de nieuwe Standaard officiële publicaties (STOP) met de bijbehorende Toepassingsprofielen omgevingsdocumenten (TPOD).

De Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG) gaat uit van twee varianten van een TAM-IMRO omgevingsplan: de Basisvariant en de Crisis- en herstelwet-variant. Voorliggend TAM-IMRO omgevingsplan is opgezet volgens de Basisvariant. Deze blijft qua vorm en inhoud zo dicht mogelijk bij een bestemmingsplan. Daarbij wordt uiteraard wel aan alle eisen van de Omgevingswet en bijbehorende AMvB's voldaan.

4.1.3 Werkingsgebied

De regels in dit TAM-omgevingsplan zijn van toepassing op alle geldende bestemmingsplannen en Omgevingsplannen binnen de gemeente Westerkwartier, waarvan de geometrische bepaalde planobjecten zijn vervat in het GML-bestand NL.IMRO.1969.TAMArcheologie-OW01, zoals vastgelegd op <https://www.ruimtelijkeplannen.nl>. In Hoofdstuk 1 is een overzichtskaart van het werkingsgebied c.q. projectgebied opgenomen.

5 Hoofdstuk 5 Financieel-economische uitvoerbaarheid

5.1 Participatie

De gemeente heeft op 11 februari 2025 een bijeenkomst georganiseerd voor geïnteresseerden. Hiervoor heeft de gemeente amateurarcheologen uitgenodigd en werden uitnodigingen verstuurd naar erfgoedverenigingen. Ook is het algemeen aangekondigd op de gemeentelijke website en gemeentepagina in de huis-aan-huiskrant met een algemene uitnodiging. In de bijlage Participatieverslag is verslag gedaan van de uitkomsten van die bijeenkomst.

5.2 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

Het ontwerp-omgevingsplan heeft van 20 maart tot en met 30 april 2025 ter inzage gelegen zoals voorgeschreven in artikel 3.8 Wro. Een ieder kon het omgevingsplan inzien op www.ruimtelijkeplannen.nl, via het Omgevingsloket of tijdens de openingstijden van het gemeentehuis bij de Publieksbalie. Binnen deze periode kon een ieder een zienswijze indienen.

Naar aanleiding van de terinzagelegging van het ontwerp-omgevingsplan zijn 6 zienswijzen ingediend.

Voor een weergave van de inhoud van de zienswijzen en de wijze van weerlegging en beantwoording daarvan wordt verwezen naar de bijlage 'Zienswijzennota TAM-omgevingsplan Archeologie gemeente Westerkwartier'.

In het vast te stellen TAM-omgevingsplan zijn de diverse wijzigingen in de regels en op de verbeelding doorgevoerd.

5.3 Economische uitvoerbaarheid

De gemeente Westerkwartier is de initiatiefnemer van voorliggend TAM-Omgevingsplan en het plan is daarmee economisch uitvoerbaar.

Projectgegevens

Project : Facet Omgevingsplan Archeologie gemeente Westerkwartier
IMRO : NL.IMRO.1969.TAMArcheologie-VA01
Projectnummer : RB 30.364
Versie : 01
Datum : Januari 2026

RooBeek Advies

Nautilusstraat 7b
7821 AG Emmen
www.roobeek-advies.nl